

روزنامه فرهنگ و هنر

صاحب امتیاز: موسسه فرهنگی هنری وصف صبا
مدیر مسئول و سردبیر: محمدرضا شفیعی
دبیر تحریریه: امیر افشار فتوحی

www.rooznamehsaba.com
rooznamehsaba

تهران - خیابان آیت الله مدنی - کوچه خجسته منش - پلاک ۵
تلفن: ۶-۷۷۵۸۲۴۲۲ فکس: ۷۷۵۴۸۲۴۵
چاپ: موسسه فرهنگی مطبوعاتی ایران
توزیع: نشر گستر امروز

گفت‌وگوی صبا با الهام ایروانی کارگردان نمایش بازی بی کلام ۲

بخت و آینه‌ای از فلسفه زیستی زمین

نمایش‌های شرقی مانند نمایش نوژین، کاتاکالی هند و... است. بسیاری از نظریه‌پردازان از استانیسلاوسکی متأخر به بعد، در دوران مختلف وام‌دار چنین سنتی هستند. بازیگران شرق در طی سال‌ها تمرین به چنین مهارت و توانایی می‌رسند. آثار بخت نیز به بخش مهمی از جنبش‌های تئاتری و آوانگارد معاصر و همچنین آثار پست مدرن تعلق دارد، که بر تمام هنرهای بعد از خود تأثیر دارد. بازیگر بختی، بازیگری است که بعد از سال‌ها شناخت و تمرین روان‌تنی، در ابتدا به درک درست از وجود خود و بعد شناخت جهان‌بینی و متون بخت، می‌تواند اجرای بختی داشته باشد. چرا که چنین بازیگری با داشتن تمرکز چندلایه و مضاعف به درک درستی از بخت رسیده و از پس چنین متونی بر خواهد آمد. فیلیپ زارلی پژوهش‌گر و کارگردانی که بعد از گذراندن دوره‌های چندساله آموزش بازیگری روان‌تنی در شرق، کار بر پروژه بخت را شروع می‌کند و دست به تلاشی می‌زند که بازیگرانش را در این راه با بازیگری روان‌تنی آشنا کند. من در بخش آخر پایان‌نامه ارشد، با تأثیر از مطالعات این پژوهش‌گر و کارگردان، سعی در شناخت و انتقال دیدگاه او را داشتم که در فرآیند تمرین «بازی بی کلام ۲» این تلاش ادامه داشت.

کاراکترهای نمایش در رفتار تا حدی هم به دلکند نزدیک می‌شوند.

بخت علاقه زیادی به پانتومیم داشت. او گاهی از آثار چاپلین یا مثلاً لورل و هاردی الهام گرفته و گاهی کاراکترهایش را نزدیک به آنها انتخاب می‌کرد. در صحبتی که با دکتر خاکی داشتم ایشان اعتقاد داشتند که کاراکترهای نمایش ما به شدت شبیه ولگردها و بی‌خانمان‌هایی هستند که در خیابان‌های پاریس زندگی می‌کنند. شاید انسان‌های دیگر آنها را گرسنه و یا کارتون خواب بدانند اما این ولگردها انتخاب کرده‌اند که اینگونه زندگی کنند و شاید اگر با آنها صحبت کنید چیزهای زیادی در مورد تاریخ، فلسفه و هنر بدانند. ما در بسیاری از مواقع در عین اینکه به کار یک دلکند می‌خندیم دلمان نیز برایش می‌سوزد این مسئله دقیقاً فضا را به سمت همان طنز تلخ و گروتسکی می‌برد که در آثار بخت شاهدیم.

چرا که خود بخت در آثار متأخرش تأکید بیشتری روی بدن دارد و در این میان آثار متأخر بخت بازیگری را می‌طلبند که ذهن و بدنی آماده داشته باشد.

آیا بخش تحقیقاتی و مطالعاتی بیشتر برای درک دنیای بخت بود؟

بله قطعاً. من از روزی که با آثار بخت مواجه شدم، همیشه علاقه‌مند بودم که آثار او را به روی صحنه ببرم، ولی همیشه از نزدیک شدن به آن ترس داشتم چرا که خیلی بزرگ و سخت است، اما شروع کردم.

با اینکه تمامی حرکات و میزانشانها در آثار بخت حاوی پیامی از سوی نویسنده هستند خلاقیت کارگردان تا چه حد می‌تواند در این آثار دخیل باشد؟

اصولاً آثار بخت مثل یک تابلوی نقاشی و از قبل تعیین شده است و ما نمی‌توانیم خیلی در آن دست ببریم و اگر غیر از این باشد دیگر نمی‌توان آن را یک اثر از بخت نامید و شاید بیشتر برداشتی از آثار بخت باشد و من اگر اینگونه نگاه می‌کردم قطعاً نام بخت را نمی‌آوردم پس زمانی که می‌خواهم نام بخت را مطرح کنم یعنی دقیقاً می‌خواهم چیزی که او گفته را ارائه بدهم. برای مثال، حتی رنگ لباس را هم نمی‌توانیم تغییر بدهیم. شاید اگر کسی این آثار را نشناسد فکر کند که کارگردان اینجا یک کپی انجام داده است و برایشان سوال باشد که در این میان خلاقیت بازیگر و کارگردان کجای کار است. باید بگویم خلاقیت کارگردان قطعاً در آثار بخت جا دارد اما در چهار چوبی که بخت تعیین کرده است. در توضیح صحنه‌ها نیز بخت خلاقیت دارد و فکر می‌کنم این بدان علت است تا کسی بتواند آثار بخت را کار کند که از دنیای بخت شناخت داشته باشد. وقتی دنیای او را می‌شناسید خیلی سخت می‌شود که در دنیایش دست ببرید و چیزی را تغییر دهید.

لطفاً به صورت کلی از مفهوم بازیگری روان‌تنی در آثار بخت بگویید.

تمرین‌های روان‌تنی و پرورش ذهن و بدن بازیگر میراثی از

مریم عظیمی - نمایش «بازی بی کلام ۲» نوشته ساموئل بکت به کارگردانی الهام ایروانی و بازیگری سونیا اسماعیلی و الهام ایروانی این روزها در سالن کوچک تالار مولوی به روزهای پایانی اجراش نزدیک می‌شود. این نمایش با نگاهی ساده اما عمیق و با استفاده از حرکات بدنی به ملالت، اشتیاق و تأثیر نگاه انسان در مواجهه‌اش با زندگی می‌پردازد. در ادامه گفت‌وگوی خبرنگار صبا با این کارگردان را می‌خوانید.

تئاتر برای الهام ایروانی چگونه آغاز شده و آیا پروژه این نمایش مربوط به پایان‌نامه ارشد شما بود؟

من در هنرستان فیلمسازی و عکاسی و بعد در مقطع کارشناسی در دانشگاه هنر، دانشکده سینما تئاتر، بازیگری خواندم در این میان کار می‌کردم. در آن زمان بعد از فارغ‌التحصیل شدن در مقطع کارشناسی، قصد ادامه تحصیل در مقطع ارشد را نداشتم اما نظرم عوض شد و از همان ابتدا زمانی که تصمیم به تحصیل در مقطع ارشد گرفتم می‌خواستم که بر روی آثار بخت کار کنم. در واقع کار روی آثار بخت چیزی نبود که به صورت ناگهانی به آن رسیده باشم بلکه از ابتدا می‌دانستم که می‌خواهم چه کار سختی را شروع کنم. «بازیگری روان‌تنی در آثار متأخر بخت» عنوان پایان‌نامه من بود، که کار و مطالعه من در این حوزه، دو سال و نیم طول کشید. در واقع فرایند تمرین بخش اجرای تئاتر پایان‌نامه شاید صرفاً بیست جلسه طول کشید و این به دلیل آمادگی بدنی و ذهنی بازیگران در آن زمان بود. بنابراین ما خیلی زود به شکل نهایی کار رسیدیم.

پس اصل داستان به آن پروسه تحقیقاتی روی آثار بخت باز می‌گردد.

در اینجا از تأثیر علی اکبر علیزاد در روند تولید کار باید گفت، ایشان استاد راهنمای من در این پروژه بودند و با راهنمایی‌های کارسازشان، برای رسیدن به فهم درست‌تر و دقیق‌تری در مورد بخت، به من کمک کردند.

بیشتر روی کدام آثار بخت مطالعه کردید؟

در پروژه پایان‌نامه، تأکید و تمرکز من روی آثار متأخر بخت بود،

